

 ÖSTHAMMARS KOMMUN - EN DEL AV ROSLAGEN Socialförvaltningens ledningssystem	Dokumenttyp: Bilaga 1, SN § 118/2016		
	Riktlinje		sida 1 av 19
Titel:		Biståndsbedömning och utförande av insatser utifrån Socialtjänstlagen inom Vård och omsorg	
Granskad av:	Fastställd av:	Fastställd datum:	Reviderad datum:
Socialförvaltningens ledningsgrupp	Socialnämnd	2010-04-10	2016-06-22

Inledning

För äldreomsorgen finns en nationell värdegrund antagen. Värdegrunden bygger på att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande 5 kap. 4 § socialtjänstlagen (SoL). För att uppnå det behöver äldreomsorgen respektera den enskildes rätt till privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning. För att tydliggöra nämndens arbete har en lokal värdegrund tagits fram. I nämndens värdegrund ska verksamhetens kontakter med den enskilde kännetecknas av trygghet, meningsfullhet och värdighet. Med trygghet menas att personalens förhållningssätt ska skapa tillit och förtroende samt att insatserna ska vara av god kvalitet. Information från verksamheten ska vara lättillgänglig, tydlig och lätt att förstå. Med meningsfullhet avses att den enskilde ska känna sig delaktig i planeringen och att insatserna i möjligaste mån utformas efter den enskildes vilja, förmåga och integritet. Med värdighet avses att få ett gott bemötande i kontakten med verksamheten och att få möjlighet att vara delaktig i planeringen av stödinsatser. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning samt rådande riktlinjer och handlingsprogram för att främja en rättssäker handläggning.

Syfte

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa en rättssäker, effektiv och likvärdig handläggning av ansökningar om bistånd enligt socialtjänstlagen och utförande av beviljade insatser. Riktlinjerna ska även fungera som en vägledning för biståndshandläggaren vid utredning och bedömning av behov. Riktlinjerna utgör ingen ram för vad den enskilde kan ansöka om utan ska vara en politisk vägledning i handläggningen av ärenden och i genomförandet av beviljade insatser.

Hälsofrämjande och rehabiliterande förhållningssätt

Utredning, beslut och genomförandet av beviljade insatser ska genomföras av ett förebyggande och hälsofrämjande arbetssätt. Det innebär bland annat att handläggaren i sin utredning ska utgå från den enskildes egna förmågor. Beslutet ska möjliggöra att

genomförandet av insatser kan utformas så att den enskildes förmåga behålls eller utvecklas. Utföraren ansvarar för att insatserna utförs tillsammans med den enskilde utifrån dennes förutsättningar och förmågor. Utföraren ska motivera den enskilde att göra egna val, behålla egna intressen och vanor samt att ta ansvar för sin vardag. Insatserna ska vara stödjande och utvecklande till sin karaktär.

God kvalitet

Handläggning innebär att det görs en individuell behovsbedömning där biståndshandläggaren utreder behovet och därefter beslutar vilken insats som kan tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Handläggningen av ärenden och genomförande av insatser ska vara av god kvalitet vilket innebär;

- en professionell och rättssäker bedömning baserad på den enskildes behov
- uppmärksamhet på behov av insatser som kan underlätta den dagliga livsföringen och ett värdigt liv
- information om vilka möjligheter till stöd och hjälp som finns att tillgå
- tydliga mål med beslutet och utförandet
- kontinuerliga uppföljningar av beslut och genomförande av insatser
- inflytande över insatsernas utformning och genomförande för den enskilde
- systematisk och strukturerad dokumentation vid uppföljning av beslut samt genomförande av insatser
- utgår från ett kunskapsbaserat och motiverande arbetssätt
- personal med relevant utbildning

Lex Sarah

Socialnämndens beslutade riktlinje för lex Sarah ska följas.

Öppna insatser

Socialnämnden erbjuder öppna insatser d.v.s. insatser som inte kräver biståndsbeslut. Öppna insatser som erbjuds är;

- stöd till anhöriga
- stöd och hjälp syn- och hörsel
- mötesplatsverksamhet
- kultur i vården samt

- uppsökande verksamhet i form av hälsofrämjande hembesök till medborgare över 80 år som inte har några beviljade biståndsinsatser

Samverkan

I handläggningen av ärenden gällande t.ex. barn och unga, äldre med missbruksproblematik eller äldre med psykiska funktionsnedsättningar ska samverkan ske med socialförvaltningens individ- och familjeomsorg, skolan och landstinget.

Vägledning i handläggning av ärenden

Rätten till insatser

Bistånd är ett samlingsbegrepp för de stöd- och hjälpinsatser som samhället kan erbjuda. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt 4 kap 1 § SoL rätt till bistånd för sin livsföring. Genom biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Stöd till anhöriga

I handläggningen ska anhörigas situation särskilt beaktas. Enligt socialtjänstlagen ska anhöriga som vårdar eller stödjer närstående som är långvarig sjuk, äldre eller har funktionsnedsättningar erbjudas stöd. Stödet kan utformas på olika sätt och kan vara riktat till den som vårdas men som också kan utgöra stöd till den anhöriga. Det ska i utredningen framgå på vilket sätt en anhörigs behov tillgodosetts eller hur hänsyn tagits till anhörigs behov. Anhöriga kan själva alltid ansöka om insatser enligt 4 kap. 1 § SoL.

Våld i nära relationer

Socialnämndens beslutade riktlinje för handläggning av ärenden gällande våld i nära relationer ska följas.

Barnperspektiv

I ärenden där barn är inblandade ska särskilt barns bästa beaktas och verksamheten ska följa FN:s barnkonvention. Minderåriga barns inställning ska så långt som möjligt klarläggas och hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad. Barnets önskemål och synpunkter ska begäras in genom samtal med barnet eller dess vårdnadshavare och handläggaren ska alltid träffa barnet. Barnet ska ges information om vad som händer och varför, så att situationen upplevs trygg.

Jämställdhetsperspektiv

Vård och omsorg ska även beakta att kvinnor och män ska ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets alla områden. Kommunens strategi för jämställdhetsintegrering ska följas.

Företrädare för den enskilde

Vid handläggning av ärenden som gäller vuxna är det den enskilde som företräder sig själv om det inte finns någon annan som har uppdrag som god man, förvaltare eller har fullmakt.

Dokumentation vid handläggning och genomförande

Dokumentationen gällande ett ärende ska utvisa beslut och åtgärder som vidtas samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentation vid genomförande av insatser ska ske löpande. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet.

Dokumentationen ska utformas så att den enskildes vilja och önskemål framkommer tydligt både i handläggning och i genomförande. Beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saklighet och objektivitet. Den enskilde ska hållas underrättad om den löpande dokumentation som förs och om andra dokument som rör denne. Dokumentation ska kunna läsas av den enskilde. Om den enskilde i fråga anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Handlingar som rör den enskildas förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Handlingar som avser enskilda som är eller har varit aktuella för utredning eller insats ska hållas samman i en personakt. När ett ärende avslutas sker gallring i enlighet med aktuell lagstiftning samt utifrån socialnämnden fastställda dokumenthanteringsplan.

Behovsriktad och systematiskt arbetssätt

Handläggningen inom vård och omsorg ska utgå från ett behovsriktat och systematiskt arbetssätt. För att säkerställa detta har nämnden beslutat att införa Socialstyrelsens modell Äldres behov i centrum. Modellen innebär fokus på den enskildes behov istället för existerande insatser. För att arbeta behovsriktat krävs att utredningen tydligt beskriver den enskildes behov innan handläggaren föreslår insatser till den enskilde. Behoven ska styra insatsen och inte tvärtom. Den enskildes egen uppfattning om sina hinder och möjligheter ska lyftas fram. Det är viktigt att vid beviljande av insatser att målen är tydliggjorda. De beslutade insatser ska tillgodose de klarlagda behoven med tränande/stödjande insatser eller genom kompenserande insatser. Syftet med insatsen eller insatserna ska vara tydligt för den enskilde

så att den enskilde vet vad denne kan förvänta sig av utförarna samt vad utförarna kan förvänta sig av den enskilde. Att syftet med insatserna är tydliga är även viktigt för att utförarna inte medverkar till att den enskilde blir mer hjälpberoende än vad som är nödvändigt samt för att kunna utföra insatserna med god kvalitet.

Individens behov i centrum (IBIC)

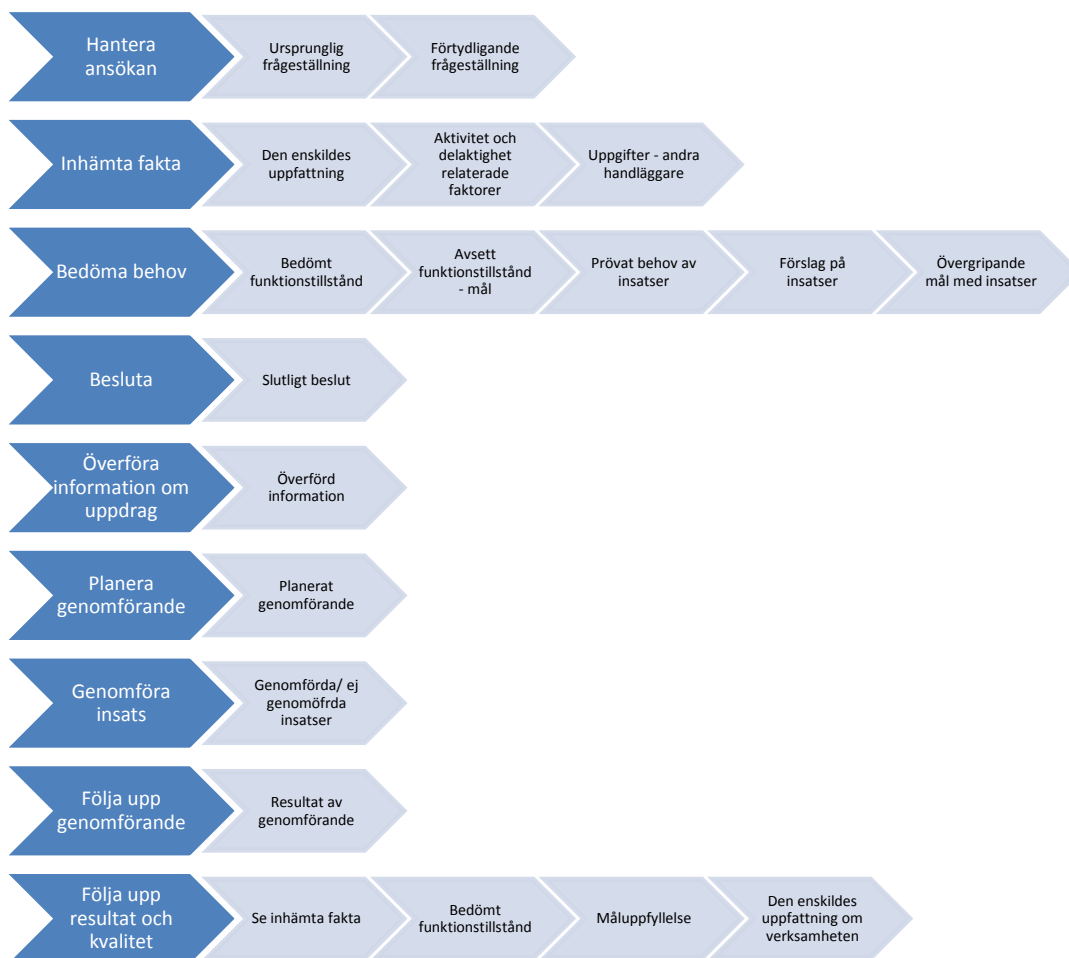
Vid utredning och bedömning av behov enligt socialtjänstlagen ska biståndshandläggaren tillämpa modellen IBIC oavsett ålder på den sökande. Även dokumentation vid genomförandet av beviljade insatser ska ske utifrån modellen. Utförarna ska dokumentera utifrån IBIC i genomförandeplan och i dokumentation kring ärenden. Utredning av ansökningar genomförs utifrån den enskildes behov inom följande 11 livsområden;

- **Lärande och tillämpa kunskap** (till exempel att lösa problem, att fatta beslut)
- **Allmänna uppgifter och krav** (till exempel att genomföra daglig rutin, att hantera stress och andra psykologiska krav)
- **Kommunikation** (till exempel att ta emot meddelanden på olika sätt, att uttrycka sig på olika sätt, att konversera, att använda kommunikationsutrustning och kommunikationstekniker)
- **Förflyttning** (till exempel att ändra grundläggande ställning, att behålla en kroppsställning, att lyfta och bära föremål, handens finmotoriska användning, att gå, att röra sig omkring på olika platser, att använda transportmedel)
- **Personlig vård** (till exempel att tvätta sig, sköta kroppsvård, sköta toalettbehov, att klä sig, att äta, att dricka, att sköta sin egen hälsa)
- **Hemliv** (till exempel skaffa varor och tjänster, utföra hushållsarbete, att ta hand om hemmets föremål, att bistå andra)
- **Mellanmänniska interaktioner och relationer** (till exempel att skapa och bibehålla formella, sociala och familjerelationer)
- **Viktiga livsområden** (till exempel utbildning, arbete och sysselsättning, grundläggande ekonomiska transaktioner)
- **Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv** (till exempel samhällsgemenskap, rekreation och fritid, religion och andligt liv, att rösta vid allmänna val)
- **Känsla av trygghet** (till exempel känna sig trygg i sin egen bostad)

- **Personligt stöd från personer som vårdar eller stödjer en närstående** (*en omgivningsfaktor som också avser indirekt stöd eller avlösning till den som vårdar eller stödjer den enskilde*)

Handlägningsprocess

Biståndshandläggarna ska utreda ansökningar utifrån socialstyrelsens utredningsmodell som ska användas i alla ärenden oavsett ålder (figur 1). Det finns inga begränsningar vad den enskilde kan ansöka om. Den enskilde har alltid rätt att få sin ansökan prövad utifrån sitt behov.

Figur 1 Socialstyrelsens ÄBIC process

Aktualisering av ärenden

Ett ärende startas genom anmälan, ansökan eller på annat sätt.¹ IBIC-modellen omfattar inte hur ett ärende aktualiseras hos nämnden. Men nämnden är skyldig att öppna ett ärende vid ansökan från enskild eller när andra myndigheter, där nämnden har skyldighet att yttra sig till, begär nämndens yttrande. Vid anmälan eller på annat sätt görs en förhandsbedömning som avslutas med ett beslut om att inleda utredning eller inte.

Hantera ansökan

Den enskilde erbjuds samtal för att förtydliga den ursprungliga ansökan/frågeställningen och få information om sina rättigheter. Avslutas med en förtydligad frågeställning som stöd för den fortsatta utredningen. Samtalet kan ske i olika former och på olika platser.

Inhämta fakta

För att kunna utreda ansökan behöver fakta inhämtas från den enskilde och vid behov från andra som t.ex. anhöriga, legitimerad personal, läkare eller egna observationer. För att handläggaren ska få inhämta fakta från andra måste den enskilde lämna samtycke.

Information om den enskildes svårigheter och resurser i sin livsföring, önskat tillstånd och mål samt relaterade faktorer inhämtas.

Bedöma behov

Handläggaren ska göra en samlad bedömning av de aktuella livsområdena utifrån inhämtad fakta samt väga in hur den enskilde påverkas av stödjande respektive hindrade omgivningsfaktorer och personliga faktorer. Behov av stöd bedöms och förslag på insatser tas fram. Aktuella mål ska dokumenteras.

Besluta

Beslut fattas genom att pröva rätten till insats. Hantering av underrättelse om beslut och överklagande av beslut ingår också i detta steg.

Överföra information om behov

När beslut har fattats ska beställning skickas till utförare för genomförande. Information som ska föras över till utföraren är bedömt och avsett funktionstillstånd, relaterade faktorer, inriktning på insats och mål.

---

¹ Socialstyrelsens Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, 2015, s.364

Planera genomförande

Överförd information om behov och mål samt relaterade faktorer används som grund för planering av genomförande tillsammans med beslut om insatser. Hur insatserna ska genomföras ska planeras tillsammans med den enskilde och dokumenteras i en genomförandeplan. Den enskilde ska så långt det är möjligt vara delaktig angående när och hur beviljade insatser ska utföras. En genomförandeplan ska vara upprättad inom 14 dagar efter att insatserna påbörjats och ska lämnas till biståndshandläggare. Undantag från upprättande av genomförandeplan kan göras av ansvarig chef om det bedöms som uppenbart obehövligt. Inom hemtjänst och vård- och omsorgsboendena ska den enskilde även få en särskild utsedd personalkontakt i personalgruppen, en kontaktman.

Genomföra insats

Utförarna ska löpande journalföra händelser gällande genomförda/ej genomförda insatser. Betydande förändringar i verkställandet och genomförandet av insatser ska meddelas till biståndshandläggare.

Följa upp genomförande

Utföraren ska fortlöpande följa upp utförda insatser och mål samt revidera genomförandeplan vid behov. Genomförandeplanen ska följas upp vid behov eller årligen. Vid förändrade behov hos den enskilde ska detta meddelas till biståndshandläggare. Ny ansökan ska göras om den enskilde önskar utökade insatser.

Följa upp resultat och kvalitet

Syftet med biståndshandläggarens uppföljning är att kontrollera om målet med insatsen uppnås, om de bedömda behoven tillgodoses, om det var rätt insats som beviljades, hur insatsen fungerade, om det är rätt kvalitet på insatsen. Vid uppföljning ska ny fakta inhämtas om den enskildes aktuella livsområden och ev. förändrade relaterade faktorer. Ny bedömning av funktionstillstånd görs och jämförs med avsett funktionstillstånd vilket ger mått på måluppfyllelse. Bedömning av måluppfyllelse och mål samt att den enskildes uppfattning om kvalitet inhämtas. Beslut om nya insatser ska följas upp inom två månader efter att insatserna startat. Uppföljning ska sedan göras årligen eller vid behov.

Avgränsning till hälso- och sjukvårdsinsatser

Åtgärder som utförs av legitimerad personal eller på delegering av vård och omsorgspersonalen betecknas som hälso- och sjukvård och kan inte vara omvårdnadsinsatser

enligt socialtjänstlagen och omfattas därför inte av biståndsbeslut. Om ansvarig läkare eller legitimerad personal inom hälso- och sjukvården bedömer att hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård kan insatser beviljas av biståndshandläggare som egenvård. Förutsättningen är att den enskilde klarar av att ta ansvar för uppgiften men behöver praktisk hjälp och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bevilja egenvård ska underlag i form av en bedömning från legitimerad personal inhämtas. Underlaget ska vara skriftligt. Det är den enskilde själv som ansöker om insatser enligt Sol om den enskilde behöver hjälp för att utföra egenvården. Om den enskilde får vänta på ett beslut ligger ansvaret för åtgärden kvar på hälso- och sjukvården.

Val av utförare

Östhammars kommun har infört eget val inom hemtjänst enligt lagen om valfrihet, LOV. Det innebär att den enskilde har möjlighet att välja utförare av sina beviljade hemtjänstinsatser under förutsättning att utföraren har godkänts av nämnden. Biståndshandläggaren är skyldig att informera om möjligheten att välja utförare.

Avgifter

I 8 kapitlet i socialtjänstlagen regleras kommunens rätt att ta ut avgifter för insatser som beviljas enligt socialtjänstlagen. Avgifter tas ut efter särskild prövning enligt socialtjänstlagen och enligt regler som fastställs av kommunfullmäktige.

Vägledning i bedömningsfrågor

Hushållsgemenskap

Vuxna personer som lever i hushållsgemenskap har ett gemensamt ansvar för praktiska sysslor i hemmet. Makars ansvar för detta regleras i äktenskapsbalken. Kommunen ska inte överta maka/makes ansvar för det gemensamma hushållet. Däremot anses inte personliga omvårdnadsbehov inte rymmas inom maka/makes ansvar. Samma principer ska tillämpas för sammanboende par eller om det finns hemmavarande barn över 18 år. Detta innebär att om fler personer delar hushåll förutsätts att de efter förmåga bidrar till skötseln av hushållet. Om fler personer delar hushåll men har behov av stöd med praktiska sysslor för hushållet bör samtliga personer i hushållet ansöka om stöd. I dessa fall ska biståndsbeslutet delas mellan personerna i hushållet.

Vårdnadshavare

Vårdnadshavare till barn med funktionshinder har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i aktuell ålder utgör grunder för bedömningen av stödinsatser.

Parboende

Enligt socialtjänstlagen har par, som stadigvarande har bott tillsammans och båda uttrycker vilja att fortsätta bo tillsammans, rätt till detta även om endast ena parten har behov av att bo på särskilt boende. Den som är medboende har inte rätt till hjälp och stöd på boendet utan biståndsbeslut. Om den medboende ansöker och bedöms ha behov av insatser beviljas den enskilde hemtjänstinsatser. Parboende kan innebära att bo i en gemensam lägenhet eller i varsin lägenhet.

Ansökan om insatser i annan kommun

Ur kap. 2a § 8 och 9 SoL:

Den enskilde som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om den enskilde

1. till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser som den enskilde behöver lämnas, eller
2. på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som den enskilde behöver lämnas.

En sådan ansökan ska prövas som om den enskilde är bosatt i inflyttningskommunen.

Skälig levnadsnivå

Den enskilde har rätt till bistånd enligt SoL om behov föreligger och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig. Skälig levnadsnivå enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig utifrån sina individuella behov och förutsättningar. I dessa riktlinjer anges vad som i normalfallet ska ses som en skälig levnadsnivå när det gäller de vanligt förekommande insatserna.

Bedömning och beslut

Vid ansökan om insats ska biståndshandläggaren göra en bedömning av den enskildes behov. I utredningen ska handläggaren utreda vilka behov som finns samt om de aktuella behoven

kan tillgodoses genom den enskilde själv eller på annat sätt. En sammanvägd bedömning ska göras av behovet, de egna resurserna och omständigheterna i övrigt.

Tidsbegränsning av beslut

Tidsbegränsning av beslut om bistånd ska, av hänsyn till den enskildes behov av trygghet och för att undvika administrativt merarbete, inte ske schablonmässigt. Tidsbegränsning av beslut ska dock ske när särskilda skäl föreligger som t.ex.

- biståndsbehovet bedöms vara kortvarigt eller
- biståndsbehovet antas kunna variera över tiden eller
- biståndsbehovet är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas vid tidpunkten för beslutet

Alla beslut fattas med omprövningsförbehåll.

Målformuleringar

Alla beslut ska ha ett tydligt mål och vara uppföljningsbara.

Tillfällig utökning

Tillfällig utökning från beslut kan ske vid akuta situationer eller enskilda händelser. En akut situation kan t.ex. vara om en den enskildes närstående som ger vård och omsorg, hastigt blir sjuk eller inlagd på sjukhus. Stödinsatser kan då utföras tillfälligt till dess att biståndshandläggare utrett behoven som ska ske inom 14 dagar. En enskild händelse kan t.ex. vara när den enskilde får feber och inte själv kan tillreda mat den dagen och behöver ha hjälp med detta för just det enstaka tillfället. De tillfälliga insatserna utförs på enklast sätt.

Bedömning av vanligaste förslagen på insatser

När den enskildes ansökan om behov har utretts ska biståndshandläggaren presentera förslag på insatser till den enskilde som kan tillgodose dennes behov. Syftet med insatserna är att tillgodose de bedömda behoven. Behoven kan tillgodoses genom stödjande/tränande insatser eller genom kompensande insatser. Insatser kan inte beviljas mot den enskildes vilja. Nedan beskrivs de vanligaste förekommande insatserna och vad nämnden uttryckt är skäligen levnadsnivå. Ibland kan endast vissa moment vara aktuella för att behov ska tillgodoses och ibland kan flera insatser behövas för att täcka hela det bedömda behovet. Det kan hända att nämnden behöver bevilja en insats som inte finns beskriven nedan. Till insatserna kopplas en

schablontid som används av utförarna som ett underlag för att planera och utföra beviljade insatser (se bilaga Tidsschabloner).

Hemtjänst service

Med hemtjänst i form av service avses:

Städning

Målgrupp är personer som inte har förmåga att själva klara städning eller delar av städning och som inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt. Städning avser två rum och kök, samt hall, badrum/dusch och toalett. Den enskilde får inte hjälp med de moment som denne själv kan utföra. I städning ingår dammtorkning, dammsugning, torkning av golv samt uttagning av mindre mattor. Utöver detta utförs även utifrån behov rullande under året; avtorkning/borttagning av fläckar på köksmålning, avtorkning av spis och fläkt, uttorkning av kyl, avfrostning av frys, uttagning av tidningar, glasflaskor etc. till miljöstation som finns i nära anslutning till bostaden. I generell städning ingår ej storstädning, tak- och väggtvätt, källar-, trapp-, vind- eller flyttstädning, vädring av stora mattor, trädgårdsarbete. Funktionella redskap tillhandahålls av den enskilde. Fönstertvätt ingår inte i insatsen.

Bäddning

Insatsen beviljas till personer som behöver hjälp med att lägga tillrädda sängkläder och överkast. Renbäddning ingår vid behov. Sänglinne ska tillhandahållas av den enskilde.

Tvätt och klädvård

Målgrupp är de personer som saknar förmåga att själva klara av tvätt eller delar av tvätt. I insatsen ingår strykning av kläder i rimlig omfattning. Tvätt utförs i den enskildes bostad eller i gemensam tvättstuga i fastigheten. Tvätt utförs endast av kläder, sänglinne eller dylikt för den personligt bruk. Tvätt vid inkontinens utförs vid behov. Insatsen innefattar inte matttvätt. Tvättmaskin och tork möjligheter, tvättmedel, strykjärn och strykbräda tillhandahålls av den enskilde.

Inköp

Målgrupp är personer som saknar förmåga att själva klara inköp av dagligvaror. Med dagligvaror menas bland annat hygienartiklar och livsmedel (t ex basvaror och färdiglagade maträtter). Inköp sker i den för utföraren mest lämpligaste butik med fullgott sortiment. Hjälp ges även till att planera den enskildes hela matsituation, planera inköpet, skriva inköpslista

samt plocka in varorna i skåp. Den enskilde har möjlighet att följa med till affären och vara delaktig i inköpen. Den enskilde ansvarar för att ha aktuellt betalkort med tillräckliga medel insatt för inköp eller kontanter för inköp då möjlighet inte finns att använda sig av betalkort.

Post och bankärenden

Målgruppen är personer som saknar förmåga att själv klara av att sköta bank-/postärenden. Den enskilde uppmanas att använda autogiro, person- eller bankkonto. Om den enskilde inte kan ta ansvar för sin ekonomi ska biståndshandläggare ansöka om god man. Personalen handhar inte den enskildes ekonomi och räkningar.

Bereda måltider

Insatsen beviljas till personer som inte har förmåga att laga eller värma mat. I insatsen ingår värmning av färdiglagad mat, delning av maten, uppläggning på tallrik, dukning och diskning. Matlagning beviljas återhållsamt och då i rehabiliterande syfte, (d.v.s. att den person ska bibehålla eller utveckla sin förmåga att utföra vardagliga aktiviteter) eller motivationssyfte (d.v.s. att maten ges i ett sammanhang som ökar aptit och välbefinnande, t ex hos den enskilde med risk för malnutrition). Den enskilde ska vara delaktig i matlagningen.

Utevistelse/promenad

Målgrupp är den personer som inte har förmåga att på egen hand klara utevistelse eller promenad. I insatsen kan ingå vissa mindre inköp, den kan dock ej ersätta insatsen inköp (se ovan).

Social samvaro

Insatsen ska tillgodose den enskildes behov av social kontakt när inga eller få egna sociala kontakter finns. Den enskildes kontaktnät ska vägas in. Insatsen kan t.ex. omfatta samtal, gemensamt lösa korsord, högläsning.

Hemtjänst personlig omvårdnad

Med den personlig omvårdnad avses:

Förflyttning

Omfattar hjälp vid förflyttningar. Kan vara hjälp med alla förflyttningar eller vissa moment. Kan ske över hela dygnet. Behövs två personer ska utökad tid beräknas.

Personlig hygien

Personlig hygien innefattar t.ex. morgontoalett och kvällstolett med nedre och övre tvättning, okomplicerad tand/munvård, nagelvård, öronvård, kamning, smörjning, rakning och rengöring av glasögon/hörapparat. Rakning utförs endast med rakapparat. Hjälper med att sätta i hörapparat samt rengöring av protes och personliga hjälpmedel som exempelvis rullstol eller rollator.

På och avklädning

Omfattar hjälp att klä på eller av sig kläder. Avses främst på morgon och kväll men kan även vara aktuellt vid andra tillfällen under dagen. Kan vara samtliga klädesplagg eller endast vissa. Stödstrumpor som ej ordinerats omfattas av insatsen. Stödstrumpor som ordinerats är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som utförs som hälso- och sjukvårdsinsats eller egenvård om legitimerad personal bedömt åtgärden som egenvård.

Toalettbesök

Kan omfatta toalettbesök, byte av intimitets-/inkontinensskydd, tömning av portabel toalett, byte av stomipåse, uridom och uribag.

Dusch

Hjälper i samband med dusch. I dusch ingår hårvård såsom kamning och rullning av hår samt nagelvård i okomplicerade fall. Uppsnygning av duschutrymmet efter dusch ingår. Klippning av naglar i komplicerade fall hänvisas till fotvårdare. Hygienartiklar och handdukar ska tillhandahållas av den enskilde.

Måltidsstöd

Omfattar stöd för att kunna äta och dricka. Kan omfatta social samvaro i samband med måltidssituationen för personer med minnesproblematik eller vid behov av motivation för att få måltiderna att fungera på egen hand.

Tillsyn

Målet är att erbjuda en känsla av trygghet i hemmet. Personalen besöker den enskilde vid ett eller flera avtalade tidpunkter under dygnet. Insatsen beviljas ej om behovet av trygghet kan tillgodoses genom trygghetslarm. Insatsen beviljas ej om den enskilde inte vill lämna nyckel/portkod. Tillsyn innebär oftast ett personligt besök men kan även utföras i form av telefonkontakt.

Egenvård

Omfattar en hälso- och sjukvårdsinsats som legitimerad personal bedömt att den enskilde själv klarar att utföra eller kan utföras med hjälp av någon annan.

Matdistribution

Målgrupp är personer som saknar förmåga att själv laga mat, är i behov av specialmat eller när maten är en del av en medicinsk behandling. Insatsen beviljas när behovet ej kan uppfyllas genom insatsen inköp (i form av fryst eller färsk färdigmat). Insatsen ges varje dag, varannan dag eller måndag-fredag.

Avlösning

Målgrupp är personer i ordinärt boende, som till följd av sjukdom, ålder eller funktionshinder inte längre klarar av vardagen på egen hand och på grund av detta får hjälp av en anhörig. Insatsen ska göra det möjligt att bo kvar i sin bostad med det stöd som den anhörige ger. Insatsen ska ge den anhörige utrymme att göra något för egen del eller ge möjlighet för vila. De insatser som den anhörige normalt svarar för övertas i stället av personal från hemtjänsten. Insatsen syftar till att både den enskilde och anhöriga ska känna sig trygg under tiden anhöriga erhåller eget utrymme. Anhörigvårdarens upplevelse av vad som kan vara avkopplande är avgörande för tjänstens innehåll. Avlösning ges till den enskilde, i hemmet, vid enstaka tillfällen, vid flera planerade angivna tillfällen eller kontinuerligt, d v s vid samma tidpunkt varje vecka. Avlösning ges under högst åtta timmar sammanhängande tid, vid ytterligare behov ska erbjudas korttidsplats. Outnyttjade timmar kan inte sparas till ny månad.

Ledsagning

Målgrupp är personer som behöver få stöd eller hjälp att ta sig till och från aktiviteter eller annat. Insatsen syftar till att den enskilde ska kunna delta i samhällslivet och förhindra social isolering. Ledsagning kan t ex ges för att besöka vänner, promenera, delta i kultur- och fritidsverksamheter samt för besök hos läkare, tandläkare, frisör eller fotvårdare. Vid behov kan insatsen omfatta omvårdnad i form av på- och avklädning, hjälp med matsituationer och toalettbesök. Insatsen beviljas då den enskildes behov inte kan tillgodoses genom frivilliginsatser eller anhöriga. Insatsen beviljas endast om den enskilde inte själv kan t.ex. genom färdtjänst eller sjukresa ta sig till och från aktiviteten. Outnyttjade timmar kan inte sparas till ny månad.

Anhöriganställning

Målgrupp är personer som inte har förmåga att själv tillgodose de behov som ej tillgodoses genom det ordinarie utbudet av insatser som nämnden tillhandahåller. Insatsen beviljas när behovet inte kan tillgodoses genom bistånd i form av hjälp i hemmet, korttidsvistelse eller i särskilt boende. Anhörigvård/närståendevård är en uppdragsanställning där kommunala riktlinjer för anställning i kommunen gäller. Den enskilde som beviljas anhörigvård/närståendevård betalar avgift på samma sätt som om den har hemtjänst. Anhörigas insatser ska stödjas och tillvaratas. Den enskildes önskemål och behov ska vara utgångspunkt för bedömningen om anhöriga ska utföra nödvändiga uppgifter och ha ekonomisk ersättning för detta. I första hand ska erbjudas och diskuteras stöd i form av t ex hjälp i hemmet, avlösarservice, trygghetslarm, bostadsanpassning m.m. För anställning gäller; att någon helt eller delvis avstår från förvärvsarbete (som kompensation för utebliven inkomst), högst 40 timmar/vecka, högst 5 vardagar/vecka. När föräldrar till barn under 16 med vårdbidrag anställs ska hänsyn tas till vårdbidragets omfattning. Anställningen ska avse viss tid, dock längst ett år i taget. Omprövning sker kontinuerligt. Anställningen upphör den dag då den enskilde avlider eller flyttar till boende för varaktig vård eller omsorg. Vid tillfällig vistelse dygnet runt, t.ex. på sjukhus eller korttidsplats, upphör lönen till den anställde efter 14 dagar räknat från intagningsdagen.

Dagverksamhet för personer med demenssjukdom

Målgrupp är personer med demenssjukdom, eller funktionsnedsättande minnesstörningar, vilka har behov av särskilt stöd, social samvaro och aktivering. Om diagnos saknas ska beslut om insatsen alltid inkludera en bedömning av demenssjuksköterska. Insatsen beviljas om den enskilde är i behov av stimulans och aktivitet eller den närstående behöver avlastning. Insatsen ska underlätta för den enskilde att bo kvar hemma.

Kontaktperson

Kontaktperson beviljas till enskilda som saknar ett eget socialt nätverk eller vilkas nätverk inte kan bistå med det stöd den enskilde behöver. Behov som tillgodoses genom insatsen kan vara att bryta social isolering, miljöombyte, stimulans etc. Ett beslut om bistånd ska alltid ha föregåtts av ett arbete med att finna stöd inom det egna nätverket. Befintligt nätverk ska inte formaliseras. Tillförordnande av en kontaktperson ska alltid föregås av en utredning av den tilltänkta uppdragstagarens förutsättningar att klara uppdraget. Kontroll i polis- och

socialregister ska ske regelmässigt. I skriftligt avtal med uppdragstagaren regleras uppdragets utformning och omfattning, arvode och omkostnadsersättning och vilken handledning och eventuell utbildning som ska erbjudas. Ersättning ska utgå enligt ”Sveriges kommuner och landstings” rekommendationer och betalas ut månadsvis i efterskott. Varje uppdragstagare ska erbjudas att delta i någon form av utbildning/information enskilt eller i grupp vid minst ett tillfälle beräknat efter ett sex månaders långt uppdrag.

Trygghetslarm

Insatsen beviljas till personer som på grund av fysiska eller medicinska orsaker har behov av att kunna tillkalla hjälp. Trygghetslarm ökar möjligheten till ett kvarboende i den invanda miljön, den enskilde känner sig trygg och kan få kontakt och hjälp vid akuta behov. Insatsen beviljas ej till enskild som ej förstår eller förmår använda trygghetslarmet. Insatsen beviljas inte om den enskilde inte vill lämna nyckel/portkod.

Korttidsplats

Med korttidsplats avses en bäddplats utanför det egna boendet avsedd för tillfällig vård och omsorg dygnet runt. Korttidsplatser används för bland annat rehabilitering, omvårdnad och avlösning av närstående.

- Kriterier korttidsplats för social svikt
  - I väntan på bostadsanpassning av sådan karaktär att bostaden inte lämpar sig som bostad under ombyggnation.
  - Ohållbar mathållning
  - Sanering
  - Situationen i hemmet sviktar vilket medför att den enskilde inte kan vistas där
  - När anhörig blivit sjuk eller åkt akut in till sjukhus
  - Personer med tillfälligt behov av extra tillsyn t.ex. pga. ångest och oro

- Kriterier korttidsplats för rehabilitering med basal omvårdnad och omsorg
  - Den enskilde ska ha behov av rehabilitering med omvårdnad och omsorg under en begränsad tid. Avser mer träningsinsatser än som är möjligt i det ordinarie boendet
  - Den enskilde ska vara motiverad till träning och kunna tillgodogöra sig träning
  - Den enskilde ska, utöver ovanstående, ha behov av omsorg/omvårdnad under hela dygnet

- Tillgodose hälso-, sjukvårds och omvårdnadsbehov och mobilisering (inför att planering av insatser i ordinärt boende kan göras)
  - Återhämtning
  - Mobilisering
- Kriterier korttidsplats för omvårdnad i livets slutskede
För svårt sjuka med behov av lindrande vård och omvårdnad såsom smärtlindring och stöd för att hantera oro och ångest.
- Kriterier korttidsplats för trygghet
Korttidsplats för trygghet kan t.ex. beviljas när anhörig blivit sjuk eller åkt akut in till sjukhus. Biståndshandläggare eller tjänstgörande sjuksköterska kan fatta beslut om behov av korttidsplats för trygghet, uppstår akut. Kvarstår behovet efter tre dygn krävs biståndsbeslut.

Växelvård

Beviljas för behov av avlastning för anhöriga d.v.s. tillfälligt övertagande av närståendes vård och omsorg om den enskilde. Kan ske i form av växelvård som innebär att man växelvis vistas hemma respektive på en korttidsplats. Eller vid tillfälligt behov av avlastning.

Särskilt boende

Särskilt boende är en boende- och vårdform där det finns omvårdnadspersonal dygnet runt. Målgruppen är personer som har omfattande och varaktiga behov av tillsyn, omvårdnad och vård som inte kan tillgodoses av hemtjänst eller hemsjukvård. Även psykosociala faktorer som behovet av trygghet ska beaktas i den totala bedömningen. Med omfattande och varaktiga behov menas kontinuerliga insatser som behöver ges dygnet runt för att tillgodose den enskildes behov av personlig omvårdnad, tillsyn och sjukvård och som ej på ett tryggt och säkert sätt kan tillgodoses genom hemtjänst och hemsjukvård i det ordinära boendet. Vid bedömningen beaktas ej anhörigas behov av trygghet. Bistånd i form av särskilt boende beviljas ej då brister i den ordinära bostaden kan avhjälpas genom att den enskilde ser över sin bostadssituation, t ex bostadsanpassning eller bostadsbyte. Insatsen beviljas i de fall där alla möjligheter att bo kvar i det egna boendet prövats. Om kommunens kostnader för insatserna i hemmet inte är rimliga i förhållande till kostnaderna för ett vård och omsorgsboende så ska ett

sådant boende erbjudas. Den enskildes önskemål om ett namngivet boende ska beaktas så långt som det är möjligt med hänsyn tagen till tillgång på boendets inriktning, plats och omvårdnadsbehovets omfattning. Om ledig lägenhet inte finns i det önskade boendet ska annat boende erbjudas, om den enskilde då tackar nej ska biståndshandläggaren bevilja insatsen särskilt boende och ge avslag på namngivet boende. I insatsen ingår trygghetslarm, alla service- och omvårdnadsinsatser och ledsagning som den boende bedöms ha behov av samt den vård och rehabilitering som ordinerats av medicinsk och paramedicinskpersonal.

Servicelägenhet

En servicelägenhet är en lättillgänglig bostad som till viss del är anpassad till funktionshinder. I första hand ska möjligheten till en bostad på den allmänna bostadsmarknaden undersökas. För att den enskilde ska beviljas servicelägenhet ska den enskilde inte ha en bostad som är anpassad till funktionshinder. Den enskilde ska ej heller kunna få sina behov tillgodosedda genom bostadsanpassning eller andra hjälpmedel i sin bostad. Beviljas enligt 4 kap § 2 SoL.

Bilagor

- Tidsschabloner